

BÜYÜME HIZI KESİLMEYEN ve ENFLASYONA SEBEBİYET VERMEDEN DIŞ TİCARET AÇIĞININ KAPATILABİLMESİ ÜZERİNE BİR İRDELEME

Ahmet GÜZEL^(*)

I - GİRİŞ

Küresel bir yapıya dönüşen ve tek ekonomi halini alan dünya ticaretinde ülkeler bir pazar yeri olarak ortaya çıkmaktadır. Pazarlanan ve pazarlayan olarak ortaya çıkan ülke ekonomilerinin güçlü olması, devletlerin uluslararası ticaretteki rolü ve etkinliğini de aynı doğrultuda artırmaktadır.

Bu kapsamda ekonomi politikalarının uygulama kriter ve sonuçları açısından "Dış Ticaret Açığı" önemli göstergelerden biri olarak tanımlanmaktadır.

Son dönemlerde Türkiye'deki yüksek ve sürekli büyüme oranı ve siyasi istikrar, dış ticaret hacminde kayda değer artışları husule getirmiştir. Ancak dış ticaret hacmindeki artış sonucunda; ithalatta nispeten daha hızlı artış sebebiyle dış ticaret açığı ortaya çıkmıştır.

Türkiye ekonomisi bakımından dış ticaret açığı olagelen yapısal sorunlardan biridir. Günümüz Türkiye ekonomisinde bu sorun, cari açık ile beraber aynı zamanda en kırılgan noktayı teşkil etmektedir.

Bu sebeple ihracata oranla ithalatın daha yüksek oranda artmasıyla ortaya çıkan dış ticaret açığı analizinin doğru yapılması ve sorunun giderilmesi büyük önem arz etmektedir.

Bu yazıda büyüme hızı kesilmeden ve enflasyon artışına sebebiyet vermeden; Türkiye ekonomisi

bakımından önemli bir sorun teşkil eden dış ticaret açığının kapatılmasına ilişkin yöntem ve politikalar irdelenecek ve çözüm yolları tartışılacaktır.

II. TANIM

En kısa ve öz tanımıyla bir ülkenin toplam ithalatının toplam ihracatından fazla olmasına dış ticaret açığı denilmektedir. Diğer bir ifade ile bir ülkede üretilen mal ve hizmetlerin yurtdışına satılan kısmının, yurtdışından alınan mal ve hizmet miktarından az olması durumu dış ticaret açığı olarak ifade edilir.

Toplam planlanan harcama bakımından dış ticaret açığı; net ihracatın ($X-M$) negatif olması anlamına gelmektedir. $XN=X-M<0$

III. DIŞ TİCARET AÇIĞININ SEBEPLERİ ve ÇÖZÜM YOLLARI

Toplam planlanan harcamanın bir unsuru olan net ihracat, reel gayri safi yurt içi hasılanın ters orantılı bir fonksiyonudur. Bu, reel gayri safi yurt içi hasıla arttıkça net ihracatın azalması anlamına gelir. Dolayısıyla reel gayri safi yurt içi hasılanın artması, ithalatın artmasına sebep olur. Bu husus, takip eden bölümlerde mikro düzeyde daha ayrıntılı olarak açıklanacaktır.

Bir ülkenin sınırları içinde bir yılda üretilen nihai malların "temel bir yılın" piyasa fiyatları üzerinden değerine reel gayri safi yurtiçi hasıla (real gross

^(*) Vergi Denetmeni

domestic product, reel GDP) denir.¹ Reel GDP bu tanım ile nominal (cari) GDP'deki fiktif değer artışlarından arındırılmış olmaktadır. (Bundan sonraki açıklamalarda reel GDP, net GSYİH olarak ifade edilecektir.)

III.1. Kapalı Ekonomide Talep-Gelir-Tüketim İlişkisi

İthalatın oluşumunun daha iyi anlaşılabilmesi için konunun mikro düzeyde ele alınması gerekir:

Yukarıda da belirtildiği üzere dış ticaret açığı, ithalatın ihracata nispeten daha fazla gerçekleşmesi nedeniyle ortaya çıkmaktadır. İthalat ise bir ülkede bulunan ve/veya üretilen mallardan başka ülke/ülkelerin mallarına olan talebi ifade eder.

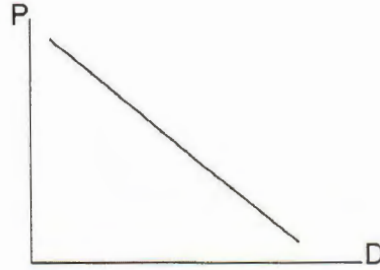
Modern iktisat teorisinin oluşumunda önemli konuma sahip olan J. M. Keynes'e göre kişisel tüketim; ortalama tüketim eğilimi ve harcanabilir gelir (disposable personal income) olmak üzere iki ana unsura bağlıdır. Keynes'e göre harcanabilir kişisel gelirin artması halinde tüketim de artar. Bireyler tarafından elde edilen harcanabilir gelirin ne kadarının harcanacağı ise ortalama tüketim eğilimine ($=C/Y$ =tüketim/harcanabilir gelir) bağlıdır.

Kişisel gelir, hane halklarının dolayısıyla kişilerin belli bir dönemde elde ettikleri parasal değerdir. Kişisel gelirden² kişisel vergiler çıkarıldığında harcanabilir gelir elde edilir.

Yine Keynes'e göre bireyler elde ettikleri harcanabilir gelirlerini; tüketmek, tasarruf etmek ve borç ile borç faizlerini ödemek için kullanırlar. Gelirin önemli bir harcama unsurunu teşkil eden tüketimin temel esasını ise "talep" oluşturur.

Talep denildiğinde "belirli bir malın piyasasında belli bir zamanda diğer faktörler değişmemek şartıyla çeşitli fiyatlardan tüketicilerin söz konusu maldan satın almak istedikleri miktarlar" kastedilir.³ Belli bir dönemde çeşitli fiyatlarda satın alınmak istenen mal

miktarları talep şedülünü oluşturur. Aşağıdaki şekilde fiyat dikey doğru, talep yatay doğru üzerinde gösterilmiştir.

Buna göre talep fiyat ile ters orantılıdır. Yani bireysel talep daha önce tüketilen mallardan hangisinin fiyatı düşerse o mal talep edilir ve tüketilir. Örneğin çay ve kahvenin birlikte tüketildiğini düşünelim. Çay fiyatının düşmesi halinde daha fazla çay daha az kahve tüketilmeye başlanacaktır. Buna "talep kanunu" denilmektedir.

Her hangi bir maldan talep edilen miktar o malın fiyatına, o malın tamamlayıcısı olan malların fiyatına, o malın rakibi durumunda bulunan malların fiyatlarına, tüketicinin gelirine ve tercihlerine bağlıdır. Buna aynı zamanda tüketim fonksiyonu denir.

Diğer taraftan mal kalitesinin artması tüketici tercihinin kalitesi artan malın lehine değişmesinde önemli rol oynar.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, her ülke bütün malları yurt içinde üretemeyebilmektedir. Bu durumda ihtiyaç duyulan malın yurt dışından temin edilmesi yoluna gidilmektedir ki, bu ithalatın artması neticesini doğurur. Bu durum açık ekonomi modeli ile ilgili bulunduğundan takip eden alt başlıkta daha ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

III.2. Açık Ekonomide Talep-Gelir-Tüketim-İthalat İlişkisi

Açık bir ekonomide⁴ toplam harcama (tüketim, TH), tüketim (C), planlanan yatırım (Ip), hükümet

¹ Prof.Dr.Erdal M. ÜNSAL, Makro İktisat, 4.Baskı, İmaj Yayıncılık, Ankara 2001, sayfa 10

² Kişisel gelir (personal income), bir ülkede vatandaşların belli bir dönemde (genellikle bir yıl) elde edilen toplam gelir olarak tanımlanabilir.

³ Prof.Dr.Zeynel DİNLER, İktisada Giriş, Ekin Kitabevi, Bursa, 1998, dördüncü basım, sayfa 44.

⁴ Açık ekonomi; GSMH'nin hesaplanmasında yurt dışı satışları ile yurt dışı alışlarının dikkate alınmasını ifade eder.

alımları (G) ve net ihracatın (XN, $XN=X-M$) toplamına eşittir.⁵

$$TH= C + Ip + G + XN$$

"C+Ip+G" toplamı aynı zamanda toplam planlanan yurt içi harcamaları (A) ifade etmektedir. Bu durumda toplam planlanan harcama (TH), "yurtiçi harcamalar ile net ihracatın toplamına eşittir" şeklinde ifade edilebilir.

$$TH= A + XN$$

İthalatı etkileyen en önemli unsur gelirdir: Önceki bölümlerde de açıklandığı üzere net ihracat, ihracat ile ithalat arasındaki farka eşittir. ($XN=X-M$) Ülke gelirinin yurt dışına gitmesi anlamına gelen ithalat, net GSYİH'nin doğrusal bir fonksiyonudur. Net GSYİH'nin artması (azalması) halinde ithalat da artar (azalır).

$$M= M (NGSYİH) = M(Y)$$

İthalatı etkileyen bir başka unsur da reel döviz kurudur. $R=eP^*/P$. Reel döviz kuru, ülkenin uluslar arası rekabet gücünü ölçer. Yurtiçi ve Yurtdışı fiyatlar veri iken nominal döviz kuru ve buna bağlı olarak reel döviz kuru yükseldiğinde yurtdışında üretilen mallar (ithal malları) yurtiçinde üretilen mallara kıyasla pahalılaşır (yurtiçinde üretilen mallar yurtdışında üretilen mallara kıyasla ucuzlar). Bu ise ithalatın azalmasına yol açar.⁶

Bu durumda ithalat reel döviz kurunun azalan fonksiyonu olarak tanımlanabilir. Reel döviz kuru yükseldiğinde ithalat azalır; düştüğünde ise ithalat artar.

Marjinal ithalat eğilimi (m), ithalatı etkileyen bir diğer unsurdur. Marjinal ithalat eğilimi, net GSYİH'daki bir liralık bir artışın ithalatta kaç liralık bir artışa sebep olduğunu ifade eder.

$$m=\text{İthalattaki Değişim } (\Delta M)/\text{Net GSYİH'daki Değişim } (\Delta Y)$$

Marjinal ithalat eğilimi ne kadar yüksek olursa gelirdeki bir artış o kadar ithalatta fazla artışa sebep

olur. Marjinal ithalat eğilimi, ülke vatandaşlarının yurtdışı mallarını tercih edip etmemelerine bağlı olarak değişir. Ülke vatandaşlarının tercihi yukarıda ve önceki bölümde açıklanan etkenlerin yanı sıra ulusal malların yurtdışı mallarına oranla kaliteli olup olmamasına ve yurt içinde üretilip üretilmemesine bağlı olarak da değişiklik arzeder.

Yukarıda yapılan açıklamalara göre ithalat fonksiyonu şu şekilde ifade edilebilir:

$$M = Mo + mY - mR$$

mY, ithalatın net GSYİH'ya bağlı olarak değişen miktarını gösterir ki, buna aynı zamanda "**uyarılmış ithalat**" denir. Mo, bağımsız (otonom) ithalatı sembolize etmektedir.

Bu bölümde ve önceki bölümde yapılan açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda bütünsel açıdan; ithalatı etkileyen unsurlar, fonksiyonel olarak aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:

$M = \text{Net GSYİH}$, kişisel harcanabilir gelir (DPI), ortalama tüketim eğilimi, ithal (yurtdışı) mallarının fiyatı, ithal malı tamamlayıcısı olan malların fiyatı, ithal mallarının rakibi konumunda olan yurtiçi (ulusal) malların fiyatı, ulusal ve ithal malların kalitesi, ithal mallarının ulusal üretiminin olup olmaması, marjinal ithalat eğilimi, reel döviz kuru.

Buna göre ithalat net GSYİH, kişisel harcanabilir gelir (DPI), ortalama tüketim eğilimi, ithal malların kalitesi, ithal mallarının ulusal üretiminin olmaması, marjinal ithalat eğilimi ve ithal mallarının rakibi konumunda olan yurtiçi (ulusal) malların fiyatı ile **doğru orantılı**; ithal (yurtdışı) mallarının fiyatı, ithal malı tamamlayıcısı olan malların fiyatı, ulusal malların kalitesi ve reel döviz kuru ile **ters orantılıdır**.

IV. TÜRKİYE İTHALATININ YAPISI ve DIŞ TİCARET AÇIĞININ KAPATILMASINDA ÇÖZÜM YOLLARI

Türkiye'nin yıllar itibariyle gerçekleştirmiş olduğu ihracat ve ithalat verileri aşağıdaki gibidir.⁷

⁵ Prof.Dr.Erdal M. ÜNSAL, Makro İktisat, 4.Baskı, İmaj Yayıncılık, Ankara 2001, sayfa 435

⁶ Prof.Dr.Erdal M. ÜNSAL, Makro İktisat, 4.Baskı, İmaj Yayıncılık, Ankara 2001, sayfa 436

⁷ www.tuik.gov.tr

Değer (Value): 1.000 USD

Yıl (Year)	İhracat (Exports)		İthalat (Imports)		Dış Ticaret Dengesi (Balance)		Dış Ticaret Hacmi (Volume of trade)		Karşılama Oranı (Proportion of imports covered by exports (%))
	Değer (Value)	Değişim (Change) (%)	Değer (Value)	Değişim (Change) (%)	Değer (Value)	Değişim (Change) (%)	Değer (Value)	Değişim (Change) (%)	
2002	36.059.089	15,1	51.553.797	24,5	- 15.494.708	53,9	87.612.886	20,5	69,9
2003	47.252.836	31,0	69.339.692	34,5	- 22.086.856	42,5	116.592.528	33,1	68,1
2004	63.167.153	33,7	97.539.766	40,7	- 34.372.613	55,6	160.706.919	37,8	64,8
2005	73.476.408	16,3	116.774.151	19,7	- 43.297.743	26,0	190.250.559	18,4	62,9
Ocak - Ekim 2005	60.287.554		95.418.444		- 35.130.891		155.705.998		63,2
Ocak - Ekim 2006	67.819.039	12,5	112.320.948	17,7	- 44.501.909	26,7	180.139.986	15,7	60,4

Görüleceği üzere dış ticaret hacmi ile ihracatın ithalatı karşılama oranında olumlu gelişmeler husule gelmiş olmasına rağmen dış ticaret dengesinde olumlu gelişme meydana gelmemiş ve dış ticaret açığı miktar olarak artmıştır.

Türkiye ekonomisi son yıllarda sürekli büyüme trendi göstermiştir. GSYİH'nın, yıllar itibariyle verileri, ihracat ve ithalattaki değişim oranları ile beraber aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.⁸ İthalatın, net

GSYİH'nın doğru orantılı bir fonksiyonu olduğu dikkate alınırca ithalatın ve dış ticaret açığının artmış olması olağan bir durum olarak kabul edilmesi gerekir. Görüleceği üzere ithalattaki değişim, GSYİH'daki artış oranından daha yüksek olarak gerçekleşmiştir. Bu marjinal ithalat eğiliminin yüksek oluşu ile ilgili bir husustur. Bununla beraber reel döviz kurunun da olması gereken kurdan daha düşük olması da önemli bir etken olmuştur.

Yıl (Year)	İhracattaki Değişim (Change of exportation) (%)	İthalattaki Değişim (Change of importation) (%)	Büyümedeki Değişim (Change of Growth) (%)
2000	4,5	34	7
2001	12,8	-24	-11,3
2002	15,1	24,5	7,9
2003	31,0	34,5	5,8
2004	33,7	40,7	8,9
2005	16,3	19,7	7,4

Önceki bölümden hatırlanacağı üzere ithalat fonksiyonu;

$M = \text{Net GSYİH, kişisel harcanabilir gelir (DPI), ortalama tüketim eğilimi, ithal (yurtdışı) mallarının fiyatı, ithal malı tamamlayıcısı olan malların fiyatı, ithal mallarının rakibi konumunda olan yurtiçi (ulusal) malların fiyatı, ulusal ve ithal malların kalitesi, ithal mallarının ulusal üretiminin olup olmaması, marjinal ithalat eğilimi, reel döviz kuru şeklinde ifade edilmişti. Ancak bu fonksiyona göre ithalat; net GSYİH, kişisel harcanabilir gelir (DPI), ortalama tüketim eğilimi, ithal malların kalitesi, ithal mallarının ulusal üretiminin olmaması, marjinal ithalat eğilimi}$

unsurları ve ithal mallarının rakibi konumunda olan yurtiçi (ulusal) malların fiyatı ile **doğru orantılı**; ithal (yurtdışı) mallarının fiyatı, ithal malı tamamlayıcısı olan malların fiyatı, ulusal malların kalitesi ve reel döviz kuru ile **ters orantılı** bir yapı arzeder.

Yazımızın konusunu teşkil eden "büyüme hızı kesilmeden" ve "enflasyon artışına sebebiyet vermeden" dış ticaret açığını kapatmaya ilişkin çözüm yollarını ithalat fonksiyonu çerçevesinde irdelemek gerekir. Dış ticaret açığını kapatmanın diğer bir ifade ile net ihracatı pozitifçe değişimini sağlamanın üç yolu bulunmaktadır:

⁸ www.tuik.gov.tr

azaltılması bakımından mikro düzeyde kalmaktadır. Bu sebeple olagelen bir yapısal sorun teşkil eden dış ticaret açığının kapatılabilmesi bakımından makro düzeyde seçici ekonomi politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması gerekir.

Uygulanabilecek ekonomi politikasının iyi tespit edilebilmesi ve daha iyi anlaşılabilmesi için Türkiye'nin 2000 yılından itibaren gerçekleşen ithalat yapısı aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.⁹

Yıl (Year)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006 ¹⁰
YATIRIM (SERMAYE) MALLARI	11.365.338	6.940.425	8.399.565	11.325.907	17.397.440	20.363.222	19.909.057
Yatırım (sermaye) malları (Taşımacılık araçları hariç)	9.263.851	5.882.118	7.571.322	9.823.210	13.493.688	17.120.131	17.440.505
Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri	2.101.487	1.058.308	828.243	1.502.697	3.903.753	3.243.090	2.468.552
HAMMADDE (ARA MALLAR)	36.009.555	30.300.840	37.655.830	49.734.760	67.549.436	81.868.284	90.247.886
Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler	2.783.949	2.037.090	2.956.602	4.290.452	5.775.777	6.026.723	6.621.012
Sanayi için işlem görmüş hammaddeler	16.099.477	13.884.173	18.032.383	24.105.396	33.407.212	39.548.542	42.196.695
İşlem görmemiş yakıt ve yağlar	4.835.057	4.181.305	4.956.950	5.717.974	7.329.138	14.698.778	18.030.514
Yatırım mallarının aksam ve parçaları	3.943.608	3.161.395	4.168.295	4.840.274	6.432.180	6.747.008	6.877.153
Taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları	3.159.702	2.468.118	2.703.855	3.941.967	6.544.206	7.427.477	7.904.941
Esas yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler	518.711	300.578	531.869	957.219	944.197	866.393	672.751
Esas yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler	333.215	298.869	400.015	525.182	624.467	762.244	897.759
İşlem görmüş diğer yakıt ve yağlar	4.335.837	3.969.311	3.905.861	5.356.296	6.492.259	5.791.117	7.047.061
TÜKETİM MALLARI	6.928.481	3.813.409	4.898.331	7.813.324	12.100.277	13.975.300	14.545.726
DİĞERLERİ	199.447	344.409	600.071	465.701	492.612	567.345	595.548
Toplam (Total)	54.502.821	41.399.083	51.553.797	69.339.692	97.539.766	116.774.151	125.298.217
Yatırım Malı ve Hammadde Alımının Top. İthalat İçindeki Payı	0,87	0,90	0,89	0,88	0,87	0,88	0,88

Yukarıdaki tablonun tetkikinden anlaşılacağı üzere Türkiye aslında bir "tüketim malı ithalatçısı" değildir. Aksine "yatırım ve ara malı ithalatçısı" konumundadır.

Bu durum Türkiye ekonomisi bakımından çok önemli bir sorunu su yüzüne çıkarmaktadır: **Türkiye bir yatırım ve ara malı üreticisi ülke değildir. Bu sebeple yatırım malı özelliği gösteren mallar, üretimi olan yurtdışı ekonomilerden sağlanmaktadır.**

Bilindiği üzere Şubat 2004'ten itibaren geçerli olmak üzere 5084 sayılı Yatırımların Ve İstihdamın Teşviki İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması

Hakkında Kanun çıkarılmıştır. Yürürlük tarihine paralel olarak yatırım malı ithalatında önemli bir artış (% 54,5) meydana gelmiştir.

Diğer taraftan Şubat 2001 krizini müteakip ara malı ithalatının arttığı gözlenmektedir. Söz konusu mallardaki artış kapasite kullanımı ile ilgili bir husustur. Ekonomideki kısmi olumlu gelişmeler ile paralel olarak kapasite kullanım oranı artmıştır. Bu, girdi malları (ara malı) alımındaki artışı beraberinde getirmiştir.

Önceki bölümde açıklandığı üzere ithal mallarının ulusal üretiminin olmaması ithalatı artırır. Ulusal üretimin olması ise ithalatı azaltır.

⁹ www.tuik.gov.tr

¹⁰ Ocak-Kasım dönemini kapsamaktadır.

- 1.Sadece ihracatı artırmak,
- 2.Sadece ithalatı azaltmak veya sabit kılmak,
- 3.Hem ihracatı artırmak; hem ithalatı azaltmak veya sabit kılmak.

Net GSYİH: İthalat fonksiyonunda net GSYİH ithalat ile doğru orantılı bir yapı arzeder. Yani net GSYİH'nın artması halinde ithalat da aynı yönde artar. Söz konusu yöndeşlik Türkiye ekonomisinde de görülmektedir. Bu sebeple ithalatı düşürmek dolayısıyla dış ticaret açığını kapatmak için net GSYİH'nın düşürülmesi gerekir. Bu ise daha düşük kişisel harcanabilir gelir (disposable personel income), daha az istihdam, yatırımların azalması ve daha az kişisel ve toplumsal refah anlamına gelir. Bu Türkiye'nin ekonomik güç kaybına, siyasal, toplumsal ve ekonomik istikrarsızlık ve sorunlar yaşanmasına sebep olur.

Bu durumda dış ticaret açığının kapatılmasında net GSYİH ile kişisel harcanabilir gelirin düşürülmesi yönteminin uygulanmaması ülke açısından daha yararlı olacaktır.

Ortalama tüketim eğilimi-marjinal ithalat eğilimi: Keynes'e göre ortalama tasarruf eğiliminin yüksek oluşu ulusal fakirliği dolayısıyla milli hasılanın düşmesi sonucunu verir: Ortalama tasarruf eğiliminin yüksek olması bireylerin daha fazla tasarruf yapması, diğer bir ifade ile bireylerin daha düşük tüketim yapması anlamına gelir. Bu durum üretilen malların satılamaması nedeniyle üretimin, yatırımların ve istihdamın düşmesine dolayısıyla ulusal yoksulluğa sebep olur. GSMH'nın düşmesi bireylerin ortalama gelirlerini düşüreceğinden; bireylerin de yoksullaşması sonucunu verir. Bu durumda bireysel ortalama tüketim eğiliminin yüksek olması ülke ekonomisi bakımından daha tercih edilir bir durum teşkil etmektedir.

Ancak ortalama tüketim eğilimi; esas olarak ortalama yurtiçi mallarına münhasır tüketim eğilimi ile ortalama yurtdışı mallarına ait ortalama tüketim eğilimlerinin toplamından oluşur. Buna göre ortalama tüketim eğiliminin yüksekliği ekonomi bakımından daha tercih edilebilir bir durum olmakla beraber yurtdışı mallarına ait ortalama tüketim eğiliminin

düşük tutulması ulusal ekonomi açısından yani ithalatın düşürülebilmesi bakımından daha olumlu bir gelişme olacaktır. Aynı paralelde marjinal ithalat eğiliminin düşük olması da ithalatın daha azalması anlamına geldiğinden marjinal ithalat eğiliminin düşük tutulması tercih edilmelidir.

Ulusal malların fiyatı: Yukarıda açıklandığı üzere ithalat; ithal mallarının rakibi konumunda olan yurtiçi (ulusal) malların fiyatı ile **doğru orantılıdır.** Bu nedenle yurtiçi malların fiyatının enflasyonun yüksek olması ithalatın artmasına sebep olur. Bu sebeple Türkiye ekonomisi bakımından ithalatın düşürülebilmesi için enflasyon oranının olması gereken oran olan % 4-5 seviyelerine çekilmesi gerekir.

İthalat; ithal (yurtdışı) mallarının fiyatı, ithal malı tamamlayıcısı olan malların fiyatı, ulusal malların kalitesi ve reel döviz kuru ile **ters orantılı** bir yapı arzeder.

İthal (yurtdışı) mallarının fiyatı-reel döviz kuru: İthal mallarının fiyatı reel döviz kuru ile ilgili bir durumdur. Buna göre reel döviz kurunun düşük olması ithalat miktarının artmasını tetikleyen bir husustur. Şuanda Türkiye'deki reel döviz kurunun olması gereken kurdan daha düşük olduğu savunulmaktadır. Ancak yatırım ve ara malı üreticisi olmayan ve bu sebeple yatırım ve ara malı ithalatçısı olan Türkiye'de reel döviz kurunun artması; enflasyon oranının da yükselmesi demektir. Bu nedenle şimdiki konjoktürel durum bakımından reel döviz kurunun düşük olması daha tercih edilebilir bir durum arz etmektedir.

İthal mallarının ulusal üretiminin olup olmaması ve ulusal malların kalitesi: Yukarıda açıklandığı üzere ithalat ithal mallarının ulusal üretiminin olmaması ile doğru orantılı; ulusal malların kalitesi ile ters orantılıdır. Yani ithal edilen malların ulusal üretiminin olmaması ithalatı artırırken; üretimin olması ise ithalatı azaltır. Ancak ulusal üretim olmakla beraber üretilen ulusal malların kalitesi de ithalatı etkilemektedir. Buna göre üretilen malların kaliteli olması ithalatın düşmesini beraberinde getirecektir.

IV.1. Seçici Üretim Politikaları

Yukarıda açıklanan çözüm yolları, ithalatın

Türkiye için bu durum aslında önemli bir yapısal sorun teşkil etmektedir. Bu sebeple yatırım mali üretiminin sağlanması, ithalatın düşürülmesinde en önemli etken olacaktır. **Bu, yatırım ve ara mali üretimi sağlayacak seçici sektör yatırımının teşviki ile mümkündür.**

Türkiye’de bütçe denkleğinin sağlanması maalesef yıllardan beri uygulanan tek maliye politikası olmuştur. Uzun yıllardan beri ekonominin sırtında büyük bir borç yükünün olması söz konusu maliye (=üretim) politikasının seçilmesinde ve yürütülmesinde en önemli etken olmuştur. Ancak yıllardır denk bütçe politikasının uygulanması ekonomik sorunların çözümüne istenilen düzeyde katkı sağlamamıştır.

Denk bütçe uygulaması ile beraber dönem dönem teşvik yasaları kapsamında bölgesel olarak yatırımlar teşvik edilmiştir. Ancak Türkiye’de bu uygulama da tam amacına ulaşamamış ve bölgesel sanayileşme ve gelişme farklılıkları giderilememiştir.

Yukarıda açıklandığı üzere ithalat yapısı Türkiye ekonomisinin önemli bir yapısal sorununu ortaya çıkarmaktadır: **Yatırım ve ara mali üretmemeye.**

Bu sorunun genel yatırım teşvikleri ile iyileştirilmesi kısa vadede mümkün değildir. Bu sebeple denk bütçe uygulaması ile beraber yatırım ve ara mali üretimine münhasıran seçici ve arz sağlayıcı ve artırıcı maliye politikalarının geliştirilmesi gerekir. Söz konusu üretimin sağlanması, yatırım ve ara malının yurt içinden temin edilmesini netice verir ki; bu da ithalatın azalmasına ve dış ticaret açığının kapanmasına; diğer bir ifade ile net ihracatın (NX, X-M) pozitif değer kazanmasına sebep olacaktır.

Bu suretle arz sağlayıcı üretim politikası sebebiyle hem GSYİH’nin artması sağlanacak hem de enflasyonun artmasına sebep olunmayacaktır. Hatırlatmak gerekir ki; arzın artması, talebin nispeten az artması veya hiç artmaması şartıyla fiyatları düşürür.

V. SONUÇ

Yukarıda Türkiye ithalatı genel itibarıyla irdelendi. Ancak bu irdelemenin neticesinde çok önemli bir yapısal sorun tespit edildi: Türkiye’nin yatırım ve ara mali üreticisi olmaması. Bu sorunun giderilmesi için uygulanması gereken çözüm yolları görüş olarak açıklandı: yatırım ve ara mali üretimine münhasıran seçici ve arz sağlayıcı ve artırıcı maliye politikalarının geliştirilmesi. Kanaatimizce bu tür üretim politikaları uygulanırken aynı zamanda kaliteli üretim sağlayacak teknolojinin seçilmesi kısa vadede yatırım ve ara mali ihracatı yapılması ve ihracatın artmasına da imkan verecektir. Bunun Türkiye ekonomisine artı bir değer olarak yansıtacağı şüphesizdir.

Yararlanılan Kaynaklar

- Prof.Dr.Erdal M. ÜNSAL, Makro İktisat, 4.Baskı, İmaj Yayıncılık, 2001
- Prof.Dr.Erdal M. ÜNSAL, Mikro İktisat, 4.Baskı, İmaj Yayıncılık, 2001
- Prof.Dr.İsmail TÜRK, Maliye Politikası, Güncellenmiş 14.baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2001
- Prof.Dr. Zeynel DİNLER, İktisada Giriş, 4.bası, Ekin Kitabevi, Bursa 1998
- Prof.Dr. İlker PARASIZ, Modern Makro Ekonominin Temelleri, Ezgi Kitabevi, 1997
- Dominik Salvatore-Eugene A. Diulio, Yayına hazırlayan: Prof.Dr.Cem ALPAR, İktisat “İlkeler ve Kavramlar” 385 çözümlü problem, 4.bası, Beta Yayınevi
- www.tuik.gov.tr
- www.hazine.gov.tr
- www.gumrul.gov.tr
- www.igmd.org.tr
- www.bugumder.org.tr